

Som varamenn for styret ble gjenvalgt:

Skoginspektør Ivar Ruden, Sandvika.

Professor Emil Korsmo, Oslo.

Godseier Jørgen Mathiesen, Eidsvoll.

Forstkandidat Oscar Collet, Oslo.

Selskapets revisor, A/S Revision, Oslo, ble gjenvalgt.

Årsmøte ble holdt i forbindelse med representantmøte. De uttredende 6 medlemmer av representantskapet ble enstemmig gjenvalgt, nemlig:

Ingeniør Hj. Kielland, Lillestrøm.

Godseier W. Mohr, Fjøsanger.

Direktør Johs. Nore, Asker.

Ingeniør Per Schönning, Kongsvinger.

Landbrukskjemiker O. Braadlie, Trondheim.

Fylkesagronom Tarjei Aasland, Skien,

De øvrige representanter er:

Oberst Ebbe Astrup, Bestun.

Skogdirektør K. Sørhuus, Oslo.

Godseier Johan Mellbye, Nes, Hedmark.

Ingeniør E. Cappelen Knutsen, Borgestad.

Konsulent Knut Vethe, Asker.

Gårdbruker Hans Flaten, Fåberg.

Etter valgene ga formannen en meddelelse om arbeidet for øking av brenntorvproduksjonen. Meddelelsen er tatt inn i sin helhet nedenfor.

ARBEIDET FOR ØKNINGEN AV BRENN- TORVPRODUKSJONEN

Meddelelse på Det norske myrselskaps årsmøte den 10. mars 1942 av myrselskapets formann, godseier Carl Løvenskiold.

BRUKEN av brenntorv er gammel i vårt land. Den opprinnelige form for utnyttelse er som stikkorv, og det er denne form for brenntorv som fremdeles er mest brukt hos oss. Torvstikking foregår som bekjent i stor utstrekning langs vår lange kyststrekning, hvor det i enkelte trakter finnes både meget og god torv. På andre steder er det lite brenntorvmyr, og ressursene er enten oppbrukt eller vil bli oppbrukt i løpet av få år.

Det ordinære forbruk av brenntorv i hele landet er beregnet til omlag 1,5 mill. m³ tørr torv pr. år. Dette vil si at ca. 10 % av landets

befolkning bruker torv som brensel. Det er Landbruksdepartementet som er kommet fram til dette tall ved å innhente opplysninger fra landets samtlige offentlige og halvoffentlige distriktsfunksjonærer i land- og skogbruk. Det er på Vestlandet og i Nord-Norge at det brukes mest torv i normale tider.

På Østlandet er forholdene annerledes. Her har man ved nok, og brenntorven har i store distrikter ikke spilt noen rolle. Bare i krigsårene 1914—18 ble det produsert brenntorv her, men så snart krigen var slutt, stilnet produksjonen av unntatt i de store østlandske almenninger, hvor det er store brenntorvforekomster, og hvor man var gått i gang med maskintorvdrift. Den samlede produksjon av maskintorv i almenningene har i de senere år før krisen satte inn i 1940 vært ca. 20,000 m³.

En foredragsholder i Myrselskapet utviklet for noen år siden hvor store brenntorvmasser vi har her i landet. Han kom til meget store tall, mange millioner kubikkmeter. Dette foredrag fikk i referat i «Morgenbladet» følgende karakteristik: «Det slumrer millioner i myrene, men det skal myreflid til å utnytte dem». Det er sant, men det skal mer enn flid til. Det kreves også at forholdene ligger til rette for det, så man kan gå i gang.

Arbeidet for å få blåst liv i brenntorvproduksjonen har vært drevet av myrselskapet også etter sammenbruddet av brenntorvdriften i begynnelsen av 20-årene. I de første år tok det mest sikte på å få i gang torvdrift i våre høg fjellstrakter ved høg fjellshoteller, meierier og ysterier i våre setergrender for derved å spare vernskogen. Det lyktes å få i gang noen få anlegg, men arbeidet gikk meget trått. Det måtte en ny krig til for å vekke interessen for brenntorven til live igjen.

I årene 1936 til 1939 arbeidet myrselskapet sterkt for å få i gang brenntorvdrift også på Østlandet og i nærheten av de store forbrukssteder av brensel. Dette var med tanke på en eventuell brenselkrise. Vi gjorde regning med at det ville være lettere å utvide en allerede igangværende torvproduksjon enn å stable den på benene på kort varsel, hvis det skulle bli nødvendig. Det lyktes imidlertid ikke å skape gehør for torv, i dette tilfelle maskintorv, så lenge kull og koks var lett å få tak i til rimelige priser. Derimot fikk vi støtte til frese- og briketteringsforsøk, og det ble da også bygd først en mindre torvbrikettfabrikk i 1938 i Idd, pr. Halden, og videre planlagt en ny fabrikk i 1939 i Heradsbygd, Elverum. Den sistnevnte fabrikk ble bygd i 1940. Begge fabrikker er nå i drift, men produksjonen har hittil vært liten. Det skyldes bl. a. dårlige værforhold både i 1940 og 1941, men kanskje mest at fabrikkene ennå ikke har fått opparbeidet tilstrekkelig store fresefelter. Nå under selve krisen har myrselskapet ikke kunnet avse tid eller midler til videre eksperimenter på dette felt som er langsiktige oppgaver å arbeide med, men har konsentrert seg om arbeidet for en hurtig utbygging av stikktorv- og maskin-

torvproduksjonen. I Sverige har man satt inn både tid og midler på videre utforming av briketteringen, og det er grunn til å tro at man der er kommet atskillig lenger enn oss på dette område.

Et viktig moment for utbyggingen av maskintorvdriften er at det finnes høvelige brenntorvmaskiner å få tak i og helst innen landets grenser. For å få satt i gang framstilling av slike maskiner overførte myrselskapet høsten 1939 en eldre bevilgning til brikettfabrikken til forberedelse av innenlandsk produksjon av brenntorvmaskiner. På denne måte hadde vi våren 1940 stående en del nye maskiner, og samtidig var flere eldre maskiner innkjøpt og overhald, ferdige til å settes inn i produksjonen. Også den innenlandske produksjon av torvspader var forberedt slik at torvdriften ikke ble nevneverdig hemmet på grunn av manglende materiell.

Straks krigen brøt ut i vårt eget land forsto jo alle at brennelsesituasjonen ville bli vanskelig. Det gjaldt da å få i gang flest mulig nye maskintorvanlegg, og om mulig stimulere til størst mulig produksjon også i de bygder av vårt land hvor det drives overveiende stikktorvdrift.

Den første oppgave som meldte seg for myrselskapet, var å sørge for faglig assistanse eller konsulenthjelp til de mange som plutselig kastet seg over torvdriften. Ved å omlegge selskapets arbeid og ved å engasjere en del midlertidig hjelp lyktes det å imøtekomme de mange krav som meldte seg. En rekke nye maskintorvanlegg og enkelte større stikktorvanlegg kom i gang. Det var vanskelige forhold våren 1940, men alle gikk inn for oppgaven med levende interesse, og stort sett fikk anleggene en heldig start. Det var ikke lett å skaffe olje til enkelte typer av driftsmaskiner riktignok, transportforhold o. l. var dessuten vanskelige i flere landsdeler, men det gikk over all forventning.

I Øst- og Sør-Norge kom det i gang 62 nye bedrifter, hvorav 37 produserte maskintorv og 25 stikktorv. Resultatet ble vel 100,000 m³ tørr torv, og herav var vel 75,000 m³ maskintorv. Hertil kom så den ordinære stikktorvproduksjon av henimot 1,5 mill. m³ i Vest- og Nord-Norge.

I 1941 ble den ekstraordinære brenntorvproduksjon ytterligere utbygd. Maskintorvanleggene øket til i alt 66, herav drev 13 anlegg samtidig produksjon av stikktorv. Dessuten var det 29 rene stikktorvanlegg i gang som utelukkende produserte torv med tanke på salg. Antall nye bedrifter i alt siden 1940 blir altså 95. Forholdene for torvdrift var ikke gunstige i 1941, bl. a. var det meget tele i myrene fra våren, og værforholdene på ettersommeren var uheldige. Resultatet av 1941-års torvdrift ble 1,95 mill. m³ tørr torv. Herav var 127,000 m³ maskintorv. Økningen sett i forhold til ordinær produksjon er beregnet til 490,000 m³ eller rundt regnet 1/2 mill. m³.

Midler til den ekstraordinære brenntorvdrift ble både i 1940 og 1941 delvis skaffet til veie ved lån. I alt er det av offentlige midler

lånt ut ca. $\frac{3}{4}$ mill. kr. til brenntorvdrift siden brenselskrisen begynte i 1940.

Direkte bidrag til brenntorvdrift ytes ikke i vårt land.

En av de største hindringer for å få folk til å interessere seg for brenntorvdrift er den risiko som det selvsagt er å sette kapital inn i en produksjon som er så sterkt krisebetonet som jo brenntorvproduksjonen må sis å være. Sporene fra forrige brenselskrise skremmer. Myrselskapet tok derfor straks opp spørsmålet om statsgaranti for torv som ikke måtte bli avsatt på det ordinære marked. Forsyningsdepartementet gikk med på å stille en slik garanti for inntil 50,000 m³ maskintorv både i 1940 og 1941. Statens eventuelle overtakelse av torv skjer etter priser som ligger 5 % under de maksimalpriser som Prisdirektoratet fastsetter ved salg fra produsent. Avsetningsforholdene har imidlertid vært så gunstige at garantien ikke har vært gjort gjeldende hverken i 1940 eller 1941. Riktignok ble det i fjor vår meldt inn et mindre parti til Forsyningsdepartementet, men senere er visstnok partiet omsatt privat.

Så har vi torvprisene. Et forslag om maksimalpriser ble straks vedtatt av Prisdirektoratet i mai 1940, og for 1941 ble prisene en del hevet. Prisene fastsettes stort sett med grunnlag i vedprisene.

En av de største vanskeligheter torvdriften hadde å kjempe med forrige år var mangelen på arbeidshjelp. Det ble sendt flere henstillinger til Direktoratet for Arbeidsformidling i Sosialdepartementet om at torvdrift måtte bli stilt i samme klasse som jord- og skogbruk når det gjaldt tildeling av arbeidskraft. Disse henvendelser fikk Skogdirektørens fulle støtte ut fra det syn at torvdriften tjener til avlastning av veddriften. Dette ble også erkjent i skrivelse av 30. juli i fjor fra Arbeidsformidlingsdirektoratet hvori bl. a. uttales:

«Det vil være klart at en rasjonell og rask brenntorvproduksjon gjør samme nytte for brenselsforsyningen som vedhogsten, og en går ut fra at fylket vil være merksam herpå og gi vedkommende ombudsmenn i de distrikter dette gjelder de nødvendige ordre».

Da den vesentligste torvproduksjon foregår før 30. juli, fikk den siterte uttalelse først og fremst betydning for arbeidet med bergingen av torven, men hvis det samme syn blir praktisert i år — hva vi alle håper —, vil det forhåpentlig bli noe lettere å skaffe folk til brenntorvanlegg i år enn det var i fjor.

Enkelte herreder i Nordland ble i fjor sommer av fylkets brenselsutvalg pålagt såkalt tvangstorving. Det gjaldt et torvkvantum av 10,000 m³ stikktorv som ble fordelt på 7 herreder. Størst kvantum ble pålagt Bjørnskinn og Dverberg herreder på Andøya, hver med 2,500 m³. De enkelte herreders brenselsforsyningsnemnder fordelte den pålagte plikttorving videre til folk som så seg i stand til å skaffe mer torv enn til eget forbruk.

I denne forbindelse kan jeg også nevne litt om omsetningen av brenntorven. Da Forsyningsdepartementets brenselkontor i 1940 fant at det ikke kunne ta på seg formidling av brenntorvomsetningen, har myrselskapet såvidt mulig forsøkt å være behjelpelig med dette. Det har vært et meget stort antall forespørsler, såvel skriftlige som muntlige og pr. telefon, om alt som angår brenntorv, kvalitet, priser, forholdstall overfor andre brenselssorter o. s. v., slik at bare denne side ved brenselsspørsmålet har krevd sin mann. Når dertil kommer at en rekke av de personer som har gått i gang med brenntorvdrift er nybegynnere i faget, forstår man lett at det har vært et meget stort behov for assistanse og konsulenthjelp.

Arbeidspresset i myrselskapet de to siste år har, som en vil forstå, vært usedvanlig stort. Midlene som har stått til disposisjon har dessuten vært nokså sparsomme, så vi bare i begrenset utstrekning har kunnet engasjere ekstra hjelp. For øvrig gjelder dette så pass spesielle ting at det er ikke bare å ansette nye folk, det bør være folk som har kjennskap til torv og torvdrift, og av slike er det ikke mange å velge mellom i vårt land.

Hvordan ligger så mulighetene til rette for torvproduksjonen i år?

Vi har redegjort for dette i en oversikt som ble sendt Landbruksdepartementets skogkontor og Forsyningsdepartementets brenselkontor i fjor straks før nyttår. Det er for tiden ca. 100 torvmaskiner her i landet ved de anlegg som finnes eller er under planlegging, og etter en gjennomsnittlig produksjon av 2000 m³ pr. maskin skulle det her under gunstige omstendigheter kunne produseres ca. 200,000 m³ maskintorv. Hertil kommer så stikktorven, d. v. s. omtrent det 10-dobbelte kvantum.

For å stimulere torvproduksjonen har vi i myrselskapet foreslått overfor myndighetene at det også i år blir stilt statsgaranti for maskintorv som ikke måtte bli omsatt på det åpne marked, eller som ikke kan markedsføres på grunn av transportvanskeligheter som måtte oppstå. Videre foreslår vi at stikktorv som måtte bli produsert etter påbud av offentlige myndigheter må bli gjenstand for statsgaranti i en eller annen form.

Dessuten har vi foreslått at torvprisene heves. Det ville være av stor betydning om nye priser for torv av 1942-års produksjon, kunne bli vedtatt så snart som mulig, da produsentenes forberedelser til torvsesongen i høy grad influeres av de priser som det er utsikt til å få for produktet.

I vår utredning er det videre pekt på en rekke forhold som i større eller mindre grad vil ha innflytelse på torvproduksjonen, bl. a. at det stilles garanti for fabrikasjon av et visst antall torvmaskiner som kan stå ferdige på lager til torvsesongen begynner. Så er det driftsmaskiner og materiell for øvrig, og sist —, men ikke minst — olje til en rekke anlegg hvor overgang til elektrisk drift eller lokomobildrift ikke lar seg gjennomføre. At det også kan bli

vanskelig med transportmidler er vi fullt oppmerksomme på, og også disse spørsmål er gjenstand for drøftelser med de offentlige myndigheter. Når det gjelder sakkyndig bistand til de mange som må søke råd og veiledning, så har vi håp om at denne side av saken skal la seg løse hvis Landbruksdepartementet bifaller den arbeidsordning som er foreslått av myrselskapet i vårt budsjettforslag av 4. november i fjor.

Kapital til torvdriften kan, som tidligere nevnt, delvis skaffes ved hjelp av Statens Torvlånefond. Lånevilkårene er så pass rimelige at det skulle være god grunn til å benytte seg av den mulighet som her er åpnet for å avhjelpe mangelen på private driftsmidler. Riktignok må den som skal gå i gang med torvdrift ha en del kapital selv også, da Staten ikke låner ut mer enn $\frac{3}{4}$ av anleggsutgiftene. Men når det samtidig er sjanse til atskillig fortjeneste, må en jo finne seg i å risikere en del.

Dette gjelder så lenge det er toppriser for torv og ubegrensede avsetningsmuligheter. Annerledes stiller det seg under normale forhold når importert brensel kan skaffes til rimelige priser, og torv vanskelig lar seg selge. Det er tydelig at kapitalen under denne brenselkrise har vært langt mer reservert enn under forrige krise, da store summer både av privat og offentlig kapital ble satt inn i brenntorvanlegg. Sammenbruddet etter krigen var imidlertid så stort at bare noen få bedrifter overlevde krisen. Det er klart at sporene skremmer, man vil ha sikkerhet for produksjonens varighet før man setter kapital i torvdriften. Det er derfor om å gjøre — allerede nå — å tilrettelegge forholdene slik at torvdriften kan fortsette også etter at den egentlige brenselkrise er avvirket. I myrselskapet har vi gjentatte ganger pekt på dette forhold, og vi håper at det må lykkes å få vakt interessen slik at man går positivt inn for denne linje, helst så snart som mulig.

Hvis det var mulig å legge planer på lengere sikt, ville man kunne gå i gang med torvdrift også på myrer som for tiden ikke lønner seg å utnytte, f. eks. hvor brenntorven er overdekket av lag av strøtorv som først må fjernes. Kapitalsterke selskaper ville imidlertid kunne ta sikte på kombinert drift, først nytte strøtorven og etter hvert som strøtorvlaget avvirkes, gå i gang med utnyttelse av brenntorven. Myrene ville da kunne gi arbeide til en mengde mennesker, og det ville kunne skaffes store mengder brensel til innenlandsk bruk, og torvstrø, eventuelt også isolasjonsstoffer o. l., såvel til innenlandsk bruk som til eksport.
